

# ตลาดน้ำกับการทำหน้าที่พัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

## Floating Market for Sustainable Community Development

รัศมี อุตเสนา

Ratsami Utsena

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Master of Liberal Arts, Thammasat University

### บทคัดย่อ

ตลาดน้ำ โดยทั่วไป มีหน้าที่เพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ แต่สำหรับหน้าที่ของตลาดน้ำต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะตลาดน้ำประเภท “ตลาดจัดตั้ง” จะดำเนินหน้าที่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างไร สำหรับงานวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า หน้าที่สำคัญของตลาดน้ำต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนคือ การเป็น “แหล่งเรียนรู้ชุมชน” เป็น “ตัวกลางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” และเป็น “ตัวกลางในการดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมชุมชน” โดยความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของตลาดน้ำคล่องตัวเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มีความสอดคล้องกับต้นทุนการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน ซึ่งข้อเสนอจากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยสำคัญต่อการทำหน้าที่ของตลาดน้ำเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนคือ “ทุน” ทั้งทุนมนุษย์ (วิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างจากชุมชนอื่น) ทุนสิ่งแวดล้อม (เป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการจัดการน้ำและขยะ) ทุนทางสังคม (การดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมและการส่งเสริมการเรียนรู้) ทุนกายภาพ (ช่องทางการเข้าถึงตลาดน้ำ) และทุนทางการเงิน (เงินทุนสะสม เงินทุนสำรอง เงินทุนหมุนเวียนภายใต้การทำงานของสถาบันการเงินชุมชน) ทั้งนี้ ทุนของชุมชนจะผันแปรได้ตามโครงสร้างและความเป็นชุมชน ช่วยลดภาวะความเสี่ยง หรือสร้างภูมิคุ้มกันด้านการดำรงชีพ ตลอดจนเพิ่มกระบวนการหรือกลไกในการพัฒนาภายใต้ข้อจำกัดเพื่อนำชุมชนไปสู่ความยั่งยืน

**คำสำคัญ:** การพัฒนาอย่างยั่งยืน, การท่องเที่ยว, ตลาดน้ำ

### Abstract

In general, a floating market is a place for the exchange goods and services. Whereas, the “Established Floating Market” that is intended for sustainable community development has different functions. This research is a combined qualitative and quantitative data collection research, which includes statistical and descriptive analysis. The result has shown that there are linkages between the function and the sustainable community development of the Khlong Lat Mayom Floating Market, Bangkok. The floating market’s functions serve as the community learning center, the natural and environment conservation center, and the community’s arts and cultural center. The relationship of the functions and the sustainable community development is linked to the capital of the community’s livelihood. Moreover, the research proposition presents that “capital” is the key factor of the “Established Floating Market” for sustainable community development. “Capital” consists of human capital (community’s life style),

natural capital (community's water and environment management), social capital (community's cultural and learning center), physical capital (community's transportation), and financial capital (community's cash flow, saving, and fund). Capital is flexible according to the community's functions and life styles. Furthermore, capital provides a mechanism for the community's risk prevention and the preservation of its livelihood, especially as it leads to the sustainable community development.

**Keywords:** sustainable development, tourism, floating market



## บทนำ

การตื่นตัวของชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ จากผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนของการกระจายอำนาจ พ.ศ.2542 ส่งผลให้ประชาชน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น บทบาทของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ กลายเป็นเพียงผู้กระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ ได้เข้าใจ ถึงแนวคิด หลักการ วิเคราะห์ ปัญหาของชุมชน และให้ประชาชนตระหนักว่าเป็นปัญหาาร่วมกันของทุกคนในชุมชน มิใช่ของคนใดคนหนึ่ง (ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคณะ, 2534, หน้า 18) เมื่อประชาชนมีความรู้สึกว่าตนเองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนของตน ประชาชนจะรับรู้ว่าคุณสามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยเหตุนี้หน่วยงานภาครัฐปัจจุบันจึงนิยมปฏิบัติงานแบบ “ทำงานกับประชาชน (work with people) หมายถึงร่วมคิด ร่วมปรึกษาและร่วมกันทำงาน ไม่ใช่ทำให้ประชาชน (Work for people) แต่ฝ่ายเดียว” (จิตจางง กิติศิริ, 2525, หน้า 54)

การที่ประชาชนร่วมคิด ร่วมปรึกษา ร่วมกันทำงานด้วยตนเอง ทำให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ด้วยชุมชนเอง และสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีนัยหมายถึง การพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) อันเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของปัจจุบันที่ไม่ทำให้ผู้คนในอนาคตเกิดปัญหา (นิยามของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา World Commission on Environment and Development ในรายงาน Our Common Future 1987 หรือ Brundtland Report) การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงสามารถเปลี่ยนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมเพื่อลดการบริโภคทรัพยากรและ

สิ่งแวดล้อมลงไปในระดับที่ยังรักษาความสมดุลที่ดี ทำให้บุคคลอยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่ทำลายล้าง การพัฒนาที่ยั่งยืนรวมความถึง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ที่ระบุว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ หากมี ธรรมชาติ ดั้งนั้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงเกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์ ซึ่งตามหลักวิชาการ การพัฒนามนุษย์มีอยู่ 5 ลักษณะ ได้แก่ (1) การสร้างความเข้มแข็ง (empowerment) อันเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการเลือกทางและทางเลือกให้บุคคลได้เป็นอิสระ จากความหวาดกลัวจากสิ่งที่ขาดแคลน และให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิต (2) ความร่วมมือ (co-operation) บุคคลสัมพันธ์กันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (3) ความเท่าเทียม (equity) บุคคลมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร การศึกษา การดูแลสุขภาพ การจัดการชีวิต ทรัพยากร ชุมชนของตนเอง (4) ความยั่งยืน (sustainability) การพัฒนาในปัจจุบันต้องไม่ทำลายทรัพยากรและโอกาสของคนรุ่นต่อไป แต่สร้างหลักประกันให้บุคคลในอนาคตเป็นอิสระ จากความยากจนและได้ใช้ความสามารถขั้นพื้นฐานของตน (5) ความมั่นคงปลอดภัยอันตรัย (security) ในชีวิตทรัพย์สิน การคุกคามจากโรคและภัยอันตราย

นัยข้างต้น สะท้อนว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดูเสมือนถูกผูกติด ยึดโยงกับหลายสิ่งไม่ว่าจะเป็น การเมือง การปกครอง การศึกษา การศาสนา วัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ประกอบกับการเคลื่อนไหวของกระแส “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community)” เหตุนี้ภาครัฐที่เน้นปฏิบัติงานแบบ “ทำงานกับประชาชน” จึงกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น จากสภาพ “ท้องถิ่นวิวัฒน์

(localization) “สู่ความร่วมมือระหว่างประเทศ (Internationalization)” ทำให้หลายชุมชนในประเทศไทยให้ความสนใจกับการตระหนักถึงสังคมวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อใช้เป็นต้นทุนสำคัญสำหรับการพัฒนา บุคคลหันกลับมาทำความเข้าใจกับชุมชนของตนมากขึ้น สืบค้น ศึกษา รักษาคุณค่าและความภูมิใจ ตลอดจนค้นหาสิ่งที่สามารถยึดโยงสังคมไว้ให้ยั่งยืน สร้างความตระหนักในวัฒนธรรมที่สามารถสร้างคุณค่าพัฒนาชุมชน กระทั่งท้ายสุดเข้าสู่ระบบมาตรฐานของอาเซียนได้ เหตุนี้ หลายชุมชนในประเทศไทยจึงใช้ “การท่องเที่ยว” เป็นเครื่องมือ เป็นกลไก ในการสร้างความเป็นธรรม แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน เมื่อประกอบกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงมหาดไทย ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนพัฒนาตามยุทธศาสตร์แบบ “ล่างขึ้นบน” และการพัฒนาที่เน้นความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยเครื่องมือการพัฒนาที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” ซึ่งไม่รอนสิทธิและไม่ก่อปัญหาให้กับบุคคลในชุมชน เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชน นำมาซึ่งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทั้งแบบสมยอมแบบร่วมรับประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม และเลือกได้ตามความประสงค์ของชุมชน หลายชุมชนจึงเลือกที่จะใช้วิถีของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงหรือสร้างผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด นั่นคือใช้ “ตลาด” เป็นกลไกการพัฒนา

ปัจจุบัน “ตลาด” ในหลายชุมชนที่ปรับตัวมาเป็นกลไกการพัฒนามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ตลาดน้ำ” ซึ่งตลาดน้ำแห่งแรกของประเทศไทยคือตลาดน้ำดำเนินสะดวกหรือตลาดน้ำคลองต้นเข็ม จังหวัดราชบุรี จากนั้นเริ่มมีตลาดน้ำมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม ตลาดน้ำดอนหวาย ตลาดน้ำลำพญา จังหวัดนครปฐม ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ตลาดน้ำบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ตลาดน้ำคลองลัดมะยม ตลาดน้ำคลองชัน กรุงเทพฯ ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ตลาดน้ำร้อยปีหรือตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ตลาดน้ำไทรยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตลาดน้ำบางคล้า ตลาดริมน้ำร้อยปีหรือตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา แต่การที่ชุมชนจะใช้ตลาดน้ำเป็นกลไกที่แสดงบทบาทหรือมีส่วนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างไร ยังคงเป็นนัยที่ต้องพิจารณา หากคำตอบในเชิงวิชาการในหลายแง่มุม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่เปิดตัวสู่สายตาชาวโลกในฐานะแหล่งท่องเที่ยวมาตั้งแต่ พ.ศ. 2510 จนถึงปัจจุบัน และตลาดน้ำคลองลัดมะยม กรุงเทพฯ ที่กำเนิดเมื่อ พ.ศ. 2547 ในฐานะตลาดน้ำจัดตั้งเพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือก “ตลาดน้ำจัดตั้ง” คือตลาดน้ำคลองลัดมะยมกรุงเทพมหานคร เป็นกรณีศึกษา โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยจากตลาดน้ำแห่งนี้ จะนำมาซึ่งแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอย่างยั่งยืนได้ ภายใต้การผสานแนวคิดเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตร การให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาด การพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการเข้าด้วยกัน ด้วย “พื้นที่วิจัย” นี้มีปรากฏการณ์ที่หลากหลายที่จะช่วยตอบโจทย์วิจัยและคำถามวิจัยที่ว่า “หน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างไร” นัยดังกล่าวนี้จึงนำมาสู่ความสำคัญของการวิจัย

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

## แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีรูปแบบของการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง” (Sustainable Development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs) คำกล่าวข้างต้นนั้นคือคำจำกัดความของ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” หรือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ภาษาอังกฤษเรียกว่า Sustainable Development โดยสมัชชาโลกจาก World Commission on Environment กำเนิดขึ้นจากรายงานเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (The Brundtland Report หรือ

Our Common Future) ภาพรวมของรายงานฉบับนี้มีความมุ่งหมายจะสร้างความร่วมมือในระดับโลก ที่รักษาและป้องกันสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติไว้ เนื่องจากความเสื่อมโทรมและสูญเสียทางทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นปรัชญาแนวคิดนี้จึงได้รับความสำคัญจากองค์กรในระดับโลกอย่างมากมาย ทั้งการประชุมเพื่อค้นหาแผนปฏิบัติการร่วมกัน แต่ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากรายงานเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น มีการสื่อความหมายที่กว้างครอบคลุมหลากหลายประเด็น ซึ่งราชบัณฑิตยสถานได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้ประกอบด้วยแนวคิดอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ ความต้องการของมนุษย์: การพัฒนาอย่างยั่งยืนคำนึงถึงความต้องการเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ ซึ่งอาจเป็นความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต และความต้องการที่จะมีมาตรฐานที่ดีกว่าเดิม จิตจากัดของสิ่งแวดล้อม: ระบบสภาพแวดล้อมมีขีดจำกัดในการให้ทรัพยากรและมีขีดจำกัดในการรองรับของเสีย ความยุติธรรมในสังคมทั้งระหว่างชนรุ่นเดียวกันกับชนรุ่นต่อไป: ความยั่งยืนนั้นไม่อาจมั่นคงอยู่ได้ หากปราศจากนโยบายการพัฒนาที่คำนึงถึงปัจจัยทางสังคม และทางวัฒนธรรมเข้ามาพิจารณาด้วย จึงต้องคำนึงถึงหลักการความยุติธรรมระหว่างชนรุ่นปัจจุบันกับชนรุ่นต่อไป (intergenerational equity) และหลักการความยุติธรรมระหว่างชนรุ่นเดียวกัน (intergenerational equity)

ส่วนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความหมายชุมชน ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมของวิทยากร เชียงกูล (2527) สนธยา พลศรี (2547) และเสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์ (2524) พบว่ามีข้อสรุปเกี่ยวกับชุมชน ที่เน้นความหมายนัยเชิงสังคมเพียงนัยเดียว กล่าวคือ เป็นการรวมกลุ่มของบุคคลที่อยู่ในที่หรืออาณาเขตบริเวณเดียวกันในหลายระดับ (หมู่บ้าน ชุมชน สังคม ประเทศ ภูมิภาคและโลก) มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพันเอื้ออาทรภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน หรือมีผลประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกันภายใต้กฎ ข้อบังคับ หรือขนบธรรมเนียมเดียวกัน มีความสัมพันธ์และปฏิบัติต่อกันในหมู่สมาชิกเพื่อสนองความต้องการร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับชุมชนของต่างประเทศจากวรรณกรรมของ Chales P. Loomis (1957)

สรุปได้ว่า ชุมชนเป็นระบบสังคมระบบหนึ่งที่มีขอบเขตพื้นที่ทางกายภาพชัดเจนและมีการกระทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการร่วมกัน นอกจากนี้ ลักษณะของชุมชนแต่ละชุมชนมีลักษณะสำคัญด้วยกันทุกชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนชนบท ชุมชนเมือง หรือชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท อย่างไรก็ตาม อาจจำแนกประเภทของชุมชนเพื่อให้เข้าใจถึงความแตกต่างของชุมชนชนบท ชุมชนเมือง และชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทมากขึ้น

ขณะที่ วรรณกรรมเกี่ยวกับหน้าที่การตลาด มีผู้อธิบายความหมายไว้ เช่น ธนพัต จันดาโชติ (เว็บไซต์, 2558) จิระภรณ์ ดันดิชัยรัตนกุล (เว็บไซต์, 2558) ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ว่าหน้าที่ตลาด หมายถึง กิจกรรมทางธุรกิจที่จะต้องกระทำอย่างดี เพื่อให้สินค้าและบริการเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปยังผู้ซื้อหรือผู้ใช้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด ประกอบกับวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ผู้วิจัยเน้นนัยของศูนย์เพื่อการวางแผนการท่องเที่ยวและการแก้ไขปัญหาความยากจนแห่งเอเชีย (2549), กฤษณา สุริยวงศ์ (2549), บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) และธนธรรณ์ ศรีสวัสดิ์ (2552) ที่อธิบายแนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) ไว้ในนัยเดียวกันว่าเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการกำหนดแผนเพื่อพัฒนาตลาดน้ำคลองลัดมะยม หากพิจารณาในภาพรวมของการท่องเที่ยวโดยมีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) เนื่องจากมุ่งเน้นวิธีการพัฒนาที่สร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม พัฒนาควข้องกับการอนุรักษ์ ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทั้งเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การรักษาสีเขียวที่ดีรวมทั้งเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วย

### ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในมิติของการพัฒนาคุณภาพชีวิต อันได้แก่ การพัฒนาคน สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาเพื่อนำไปสู่การสร้างสมดุลการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาในพื้นที่ที่ตั้งของชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม หมู่ที่ 15 แขวงบางระมาด

เขตคลังชั้น กรุงเทพมหานคร โดยทิศเหนือติดกับบริเวณ ตลาดโชน 2 ทิศใต้ติดกับคลองบางพรหม ทิศตะวันออกติดกับตลาดโชน 3 และสระบัวตลอดแนวจนถึงคลองบางพรหม และทิศตะวันตกติดกับตลาดฝั่งตรงข้ามตลอดแนวคลอง จนถึงคลองบางพรหม

3. ขอบเขตด้านประชากร ประกอบด้วยผู้นำชุมชน เจ้าของตลาด พ่อค้าแม่ค้าทั่วไป ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชน และนักท่องเที่ยว ตลอดถึงคนที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม เช่น อาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ

### วิธีดำเนินการวิจัย

หน้าที่ของตลาดน้ำกับการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม แขวงบางระมาด เขตคลังชั้น กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative

research) โดยศึกษาข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับหน้าที่ของตลาด ที่แสดงถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายภาพของชุมชน บทบาทและการดำเนินงานบริหารจัดการตลาดน้ำ คลองลัดมะยม รวมถึงข้อมูลในการพัฒนาชุมชนภายใต้การจัดการรูปแบบตลาดน้ำ เช่น นโยบายหรือแผนพัฒนา ทั้งของชุมชน และของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรปกครองท้องถิ่น ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงาน ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว ซึ่งข้อมูลจากระบวนการวิจัยได้ถูกนำมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ร่วมกันด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อสรุป และตอบคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมกันนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าร่วมกับผู้ให้ข้อมูลและผู้ทรงคุณวุฒิ

### ตาราง 1

สรุปวิธีวิทยาการวิจัย: ประชากร กลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ และการวิเคราะห์

ประชากร	จำนวนตัวอย่าง	วิธีการได้มา	เครื่องมือ	การวิเคราะห์	การตรวจสอบข้อมูล
ผู้นำ	1	เจาะจง	แนวคำถาม สัมภาษณ์ ระดับลึก	วิเคราะห์เนื้อหา	-เนื้อหาจากการ สัมภาษณ์ -เอกสารเผยแพร่
เจ้าของตลาด	2	เจาะจง			
เจ้าหน้าที่รัฐ	2	เจาะจง			
พ่อค้า-แม่ค้าในชุมชน (1.1)	24	สุ่มอย่างง่าย	แบบสอบถาม	สถิติ	-หลักสถิติ -แนวคิด/ทฤษฎี -ผู้นำ
ชาวบ้านในชุมชน (1.2)	34				
พ่อค้า-แม่ค้านอกชุมชน (2.1)	34				
นักท่องเที่ยว (2.2)	37				

ผู้ศึกษาแบ่งประเภทกลุ่มตัวอย่างในชุมชนตลาดน้ำ คลองลัดมะยมออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ประกอบด้วย (1) กลุ่มคนในชุมชน ได้แก่ (1.1) กลุ่มคนที่ขายสินค้าในตลาด และ (1.2) กลุ่มคนที่อาศัยในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง (2) กลุ่มคนนอกชุมชน ได้แก่ (2.1) กลุ่มคนที่ขายสินค้าในตลาด และ (2.2) กลุ่มคนที่เป็นนักท่องเที่ยว

### ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของตลาดน้ำต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการ

จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพของตลาดน้ำคลองลัดมะยม (กรณีศึกษา/หน่วยการวิเคราะห์ในการวิจัย) ซึ่งเป็นตลาดน้ำแบบจัดตั้ง ดำเนินการสำรวจการกำหนดโซนนิ่ง การจัดวางกลุ่มร้านค้า การเชื่อมต่อของการเข้าถึง รวมถึงสิ่งปลูกสร้างทั้งที่ถาวรและไม่ถาวร และจัดทำเป็นแผนที่เพื่อสะท้อนความเชื่อมโยงกับการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าของตลาด เกี่ยวกับการวางตำแหน่งร้านค้า หน้าที่ของตลาดร่วมกับการสอบถามข้อมูลการสังเกตการณ์การใช้งานพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำเพื่อการหน้าที่ต่างๆ รวมถึงการใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อการเดินทางติดต่อ รวมทั้งมีการใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามในการสอบถามแม่ค้าพ่อค้า

ประชาชน นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับ ตลาดน้ำ ใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ หน้าที่ของตลาด (ด้าน เศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม) และการเข้าถึง ตลาดของ “ผู้บริโภค”

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยออกแบบข้อมูล/ตัวแปร เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และกิจกรรมแต่ละหน่วยพื้นที่ ภายในตลาดน้ำคลองลัดมะยมไว้ 3 มิติ ได้แก่ (ก) มิติบทบาท หรือกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นพื้นที่กิจกรรมการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าและบริการต่าง ๆ (ข) มิติบทบาทหรือ กิจกรรมเชิงสังคม ซึ่งเป็นพื้นที่สร้างกิจกรรมเรียนรู้ และ กิจกรรมที่ดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม (ค) มิติบทบาทหรือ กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพื้นที่ในการดำเนิน กิจกรรมทางการเกษตร (การทำน้ำหมักชีวภาพ การทำปุ๋ย อินทรีย์จากผักสดและของเหลือทิ้งจากการบริโภค) พื้นที่ สำหรับกิจกรรมการอนุรักษ์ พื้นที่แหล่งน้ำ และพื้นที่ การจัดการขยะ ส่วนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเชิงแนวคิด หมายถึง รูปแบบหรือแผนการพัฒนาที่สร้างสมดุล ได้แก่ มนุษย์ สังคม ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี สามารถตอบการใช้ทรัพยากรให้อยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลง ที่ไม่เกินสมรรถนะของโครงสร้างสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ซึ่งมีผล ให้กลไกการทำงานของระบบเหมือนปกติเพื่อเอื้อประโยชน์ สูงสุดต่อมนุษย์ตลอดไปแต่ในการวิจัยการพัฒนาอย่างยั่งยืน

หมายถึง การทำหน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมใน 3 ลักษณะข้างต้นเพื่อเป็นต้นแบบ “ตลาดน้ำ” ที่ดำเนินการ ภายใต้กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อ ชุมชน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถาม กับประชาชนในพื้นที่ แม่ค้า พ่อค้า และนักท่องเที่ยว รวมทั้งหมด 129 คน นำมาสู่ข้อสรุปที่ควรพิจารณา ดังนี้

ตลาดน้ำคลองลัดมะยม ทำหน้าที่เป็นแหล่งซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าที่ผลิตภายนอกชุมชน/นำเข้าสู่ชุมชน (อาหารสำเร็จรูป อาหารสด ขนมไทย เสื้อผ้า ของที่ระลึก เป็นต้น) อยู่ในระดับมากที่สุด แต่การทำหน้าที่เป็นแหล่ง ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าหลักของชุมชน (พืชผักที่เป็น องค์ประกอบการทำเครื่องแกง ได้แก่ จิง ข่า ตะไคร้ มะกรูด) การทำหน้าที่เป็นแหล่งกิจกรรมท่องเที่ยว (ได้แก่ จี่ม้า ชมสวน ล่องเรือชมวิถีชีวิตชุมชนริมคลอง เป็นต้น) การทำ หน้าที่เป็นแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าหลักของชุมชน ประเภทผักที่มีอายุเก็บเกี่ยวสั้น ได้แก่ ผักบุ้ง กวางตุ้ง กระเพรา โหระพา ตลอดจน การทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน (พิพิธภัณฑ์เรือ/ตลาดน้ำคลองลัดมะยม) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติม ซึ่งปรากฏดังนี้

ตาราง 2

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทำหน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยม จากข้อมูลประมวลผลแบบสอบถาม

การทำหน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมจากการให้ข้อมูลของ ประชาชนชุมชน คลองลัดมะยม แม่ค้าพ่อค้า และนักท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยง เบน มาตรฐาน	การแปลผลการ ทำหน้าที่ของ ตลาดน้ำคลอง ลัดมะยม
ทำหน้าที่เป็นแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่ผลิตภายนอกชุมชน/ นำเข้าสู่ชุมชน (อาหารสำเร็จรูป อาหารสด ขนมไทย เสื้อผ้า ของที่ระลึก)	4.2403	.86400	ระดับมากที่สุด
ทำหน้าที่เป็นแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าหลักของชุมชน (พืชผักที่เป็น องค์ประกอบการทำเครื่องแกง ได้แก่ จิง ข่า ตะไคร้ มะกรูด)	4.1860	1.02901	ระดับมาก
ทำหน้าที่เป็นแหล่งกิจกรรมท่องเที่ยว (จิม่าชมสวน ล่องเรือชมวิถีชีวิตชุมชน ริมคลอง)	4.1496	.99266	ระดับมาก
ทำหน้าที่เป็นแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าหลักของชุมชน (ผักที่มีอายุเก็บเกี่ยว สั้นได้แก่ ผักบุ้ง กวางตุ้ง กระเพรา โหระพา เป็นต้น)	4.0775	1.07973	ระดับมาก
ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน (พิพิธภัณฑ์เรือ/ตลาดน้ำ คลองลัดมะยม)	4.0000	1.06800	ระดับมาก
ทำหน้าที่เป็นแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าหลักของชุมชน (ผลไม้ ได้แก่ กล้วย ชมพู มะม่วง เป็นต้น)	4.0388	1.01090	ระดับมาก
ทำหน้าที่เป็นแหล่งกิจกรรมเพื่อสังคมให้กับบุคคลภายนอกชุมชน	3.9767	1.03430	ระดับมาก
ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ส่วนกลางในการร่วมทำกิจกรรมต่างๆของประชาชนในชุมชน และนอกชุมชน	3.8828	1.06202	ระดับมาก
ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์คลอง (การจัดการน้ำเสียในคลอง)	3.8760	1.13886	ระดับมาก
ทำหน้าที่เป็นแหล่งกิจกรรมการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม	3.8140	1.19090	ระดับมาก
ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและน้ำเสีย	3.7984	1.19491	ระดับมาก
ทำหน้าที่เป็นแหล่งกิจกรรมนันทนาการ (ได้แก่ พบปะสังสรรค์ การวาดภาพ ระบายสี เป็นต้น)	3.7054	1.14157	ระดับมาก
ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ศูนย์กลางการโสตทัศนศึกษาแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน	3.3516	1.11249	ระดับมาก

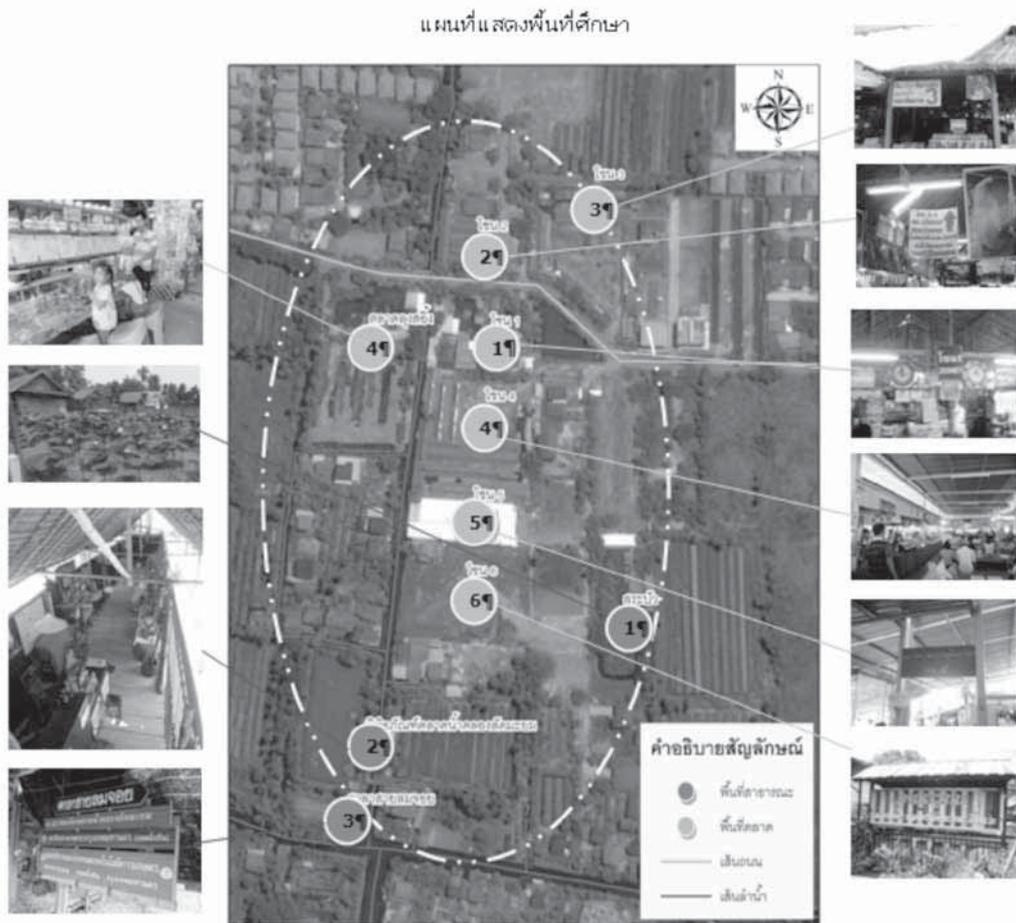
จากตารางข้างต้น พบได้ว่า การทำหน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมที่นำสู่การพัฒนาชุมชนคลองลัดมะยมได้อย่างยั่งยืนนั้น มีความเกี่ยวเนื่องกัน 3 ลักษณะหลักได้แก่ การทำหน้าที่ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า (ประเภทสินค้าที่ควรให้ความสำคัญคือ (อาหารสำเร็จรูป อาหารสด ขนมไทย เสื้อผ้า ของที่ระลึก รองลงมาคือพืชผักที่เป็นองค์ประกอบการทำเครื่องแกง ได้แก่ จิง ข่า ตะไคร้ มะกรูด รวมถึง ผักที่มีอายุเก็บเกี่ยวสั้นได้แก่ ผักบุ้ง กวางตุ้ง กระเพรา โหระพา เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ จิม่าชมสวน ล่องเรือชมวิถีชีวิตชุมชนริมคลอง เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ตลาดน้ำคลองลัดมะยม สรุปข้อเท็จจริงที่พบได้ว่า ตลาดน้ำคลองลัดมะยม เป็นตลาดน้ำที่มีความเติบโตด้านเศรษฐกิจชุมชนอย่างมากโดยเฉพาะในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (คุณชวณ ชูจันทร์ ผู้นำชุมชน ให้สัมภาษณ์เมื่อ 27 ก.พ. 2558) และเมื่อข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมกับลักษณะทางกายภาพของชุมชนและตลาดน้ำคลองลัดมะยม ได้ข้อสรุปเพิ่มขึ้นอีกว่า หน้าที่หลักของพื้นที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยมคือ “การเป็นตลาดชุมชน” ซึ่งเป็นไปตามนัยที่ว่า ตลาดชุมชน เป็นตลาดที่ก่อตั้งขึ้นโดยคนในชุมชน

เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ในส่วนของรายได้ สังคม รวมถึงสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตลาดน้ำ คลองลัดมะยม จำแนกออกเป็น 6 โซน เรียงตามลำดับการเกิด ของตลาด สินค้าส่วนใหญ่เป็นอาหารนานาชาติทั้งคาว และหวาน ผลผลิตการเกษตรมาจากสวน ทั้งจากสวนของ ชาวบ้านและรับเข้ามาขายต่อในตลาด และสินค้าที่ระลึก ทั่วไป...ที่สำคัญเมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ เนื้อหาพิจารณาความเชื่อมโยงกับการทำ “หน้าที่” ของ ตลาดน้ำคลองลัดมะยมผ่านกายภาพของพื้นที่ พบผลการ วิเคราะห์ที่สำคัญที่ว่า “บุคคลที่เป็นผู้นำ เป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนให้ตลาดน้ำสามารถดำเนินบทบาทหน้าที่ ของตลาดน้ำได้อย่างหลากหลายแต่เป็นรูปธรรม” กล่าวคือ ในตลาดน้ำคลองลัดมะยม จะแบ่งพื้นที่ออกเป็นโซน โดย พื้นที่ตลาดโซน 1 และโซน 2 เริ่มต้นขึ้นจากคนในชุมชน คือ คุณชวน ชูจันทร์ และคุณไฉน ขาวเจริญ (2547) จากนั้น เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมขายหรือพบปะพูดคุยกัน มากกว่าพื้นที่อื่น ที่สำคัญกลไกการบริหารจัดการของผู้นำ ที่สร้าง “ความเชื่อมั่น” ให้กับแม่ค้าพ่อค้า ประชาชนใน

พื้นที่ รวมถึงนักท่องเที่ยวได้นั้น ทำให้ทุกโซนของตลาด น้ำคลองลัดมะยมให้ความสำคัญกับการดูแลระบบนิเวศ และอนุรักษ์คลอง ต้องทำถังบำบัดน้ำ ธรรมชาติไม่ทิ้งขยะ ลงคลอง ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อทางลกับชุมชนในละแวก ใกล้เคียง ส่วนการเข้าถึงตลาดของคนในชุมชน จะเปิด โอกาสให้ชาวบ้านได้มาร่วมขายแต่เจ้าของตลาดมีหลายโซน ห้ามให้คนข้างนอกเข้าร่วมขายไม่ได้เพราะลงทุนที่ต้องการ กำไร แต่ต้องช่วยกันดูแลความสะอาดและระบบนิเวศ ในคลองเป็นหลัก

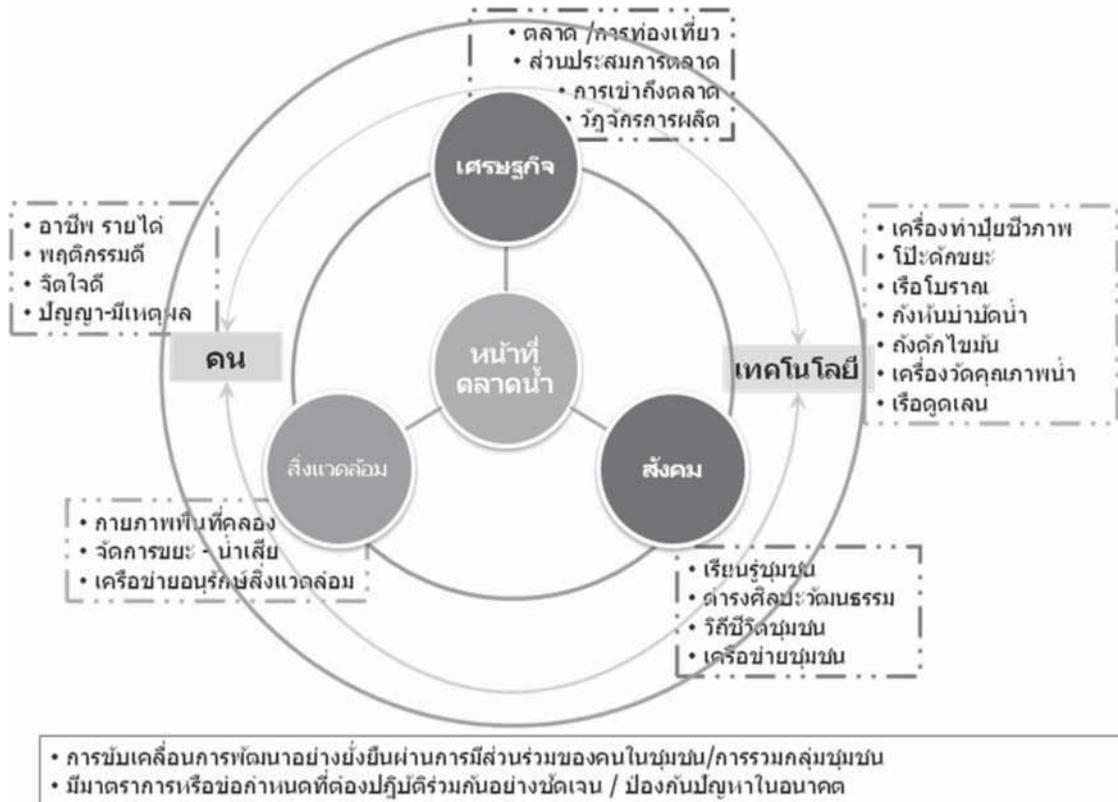
ดังนั้นเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล ที่ได้รับการสัมภาษณ์กับการสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการ วิเคราะห์วัตถุประสงค์การมาตลาดของผู้บริโภค เป็นทั้ง ประชาชนในชุมชนและประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง แม่ค้าพ่อค้า และนักท่องเที่ยว สรุปว่า ผู้ใช้งานตลาดน้ำ คลองลัดมะยมมาตลาดน้ำคลองลัดมะยมเพื่อซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า กว่าร้อยละ 59.70 รองลงมาคือ มาท่องเที่ยว ร้อยละ 24 รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏดังนี้



ภาพ 1 จุดสำคัญในพื้นที่บริเวณตลาดน้ำคลองลัดมะยม (โดยรัศมี อุตเสนา, 2558)

รวมทั้งเมื่อทำการวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับตลาดน้ำ (ตลาดน้ำคลองลัดมะยม กรุงเทพมหานคร) ว่ามีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนหรือไม่อย่างไร ผลการวิเคราะห์ทั้งด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปได้ว่า ตลาดน้ำ มีหน้าที่ที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้ หากตลาดน้ำคลองลัดมะยมเพิ่มหน้าที่ของการเป็น “แหล่งเรียนรู้ชุมชน” เป็น “ตัวกลางในการ

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” และเป็น “ตัวกลางในการดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมชุมชน” ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นความสัมพันธ์ที่พึ่งพิงกับ “ต้นทุนการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน” ดังสามารถพิจารณาได้ดังภาพประกอบที่ 2



ภาพ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของตลาดน้ำกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (โดยรัศมี อุดเสนา, 2558)

### การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้หรือไปวิจัยต่อยอด ประเด็นต้องพิจารณาคือ การพัฒนาชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม แม้จะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงและเติบโตขึ้นของพื้นที่ตลาด ขณะเดียวกันก็ส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมด้วย และยังกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน โดยเป็นพื้นที่สร้างรายได้จากกิจกรรมหลากหลายให้กับชุมชน แต่เชื่อว่าจะไม่เกิดผลกระทบด้านลบ ซึ่งจากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลพื้นที่พบข้อสังเกตคือการดำเนินกิจการตลาดยังคงเป็นการจัดการโดยเจ้าของตลาดแต่ละโซน ซึ่งขาดการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ค้าและเจ้าของตลาด การบริหาร

เป็นแบบแยกส่วน และมีลักษณะเชิงพาณิชย์สูง อีกทั้งเจ้าของตลาดมุ่งเน้นผลกำไรมากกว่าการอนุรักษ์ธรรมชาติและและการพัฒนาชุมชน

การเปิดโอกาสให้คนภายนอกเข้ามามีกิจกรรมและผลประโยชน์จากตลาดน้ำมากขึ้น ทำให้ชุมชนขาดเอกลักษณ์ต่อการพัฒนาพื้นที่ ตัวอย่างจะเห็นได้จากสินค้าที่ขายในพื้นที่ตลาด ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่นำเข้ามาจากภายนอก จึงเป็นภาวะที่ไม่สามารถสะท้อนให้เห็น อัตลักษณ์ความเป็นชุมชนได้เท่าที่ควร ในขณะที่นักท่องเที่ยวคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และโยยหาความเป็นชุมชน ชาวสวน ชุมชนริมน้ำ และชุมชนที่มีความเป็นท้องถิ่น

สูงขึ้น ในอนาคตอาจมีผลกระทบต่อรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน

นอกจากนี้สินค้าที่ชาวบ้านนำเข้ามาขายในตลาดน้ำ มีทั้งผลผลิตเกษตรจากสวน ซึ่งมีทั้งจากสวนของชาวบ้าน และจากการรับซื้อเข้ามาขาย และสินค้าประเภทอาหารคาวหวานของคนไทยภาคกลาง หรืออาหารไทยพื้นบ้าน แต่มีผู้ค้าจากชุมชนจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับคนจากภายนอก ดังนั้นการกำหนดมาตรการเพื่อช่วยเหลือหรือเอื้อประโยชน์กับคนในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ จากการสำรวจพื้นที่พบว่า ชุมชนคลองลัดมะยมยังขาดการรวมกลุ่มในการบริหารจัดการชุมชน การดำเนินงานเป็นแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยแต่ต่างคนต่างทำแต่ด้วยคนในชุมชนมีความเป็นเครือญาติกันจึงง่ายต่อการประนีประนอมคนที่มาขายสินค้าในตลาดบ้างเป็นคนจากคลองบางพรหม บ้างเป็นคนจากคลองบางระมาดและพื้นที่ใกล้เคียง

การทำหน้าที่ของตลาดน้ำสู่ความยั่งยืน จึงเสมือนเป็นการสร้างสมดุลและเป็นลักษณะการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน อันได้แก่ สร้างเศรษฐกิจชุมชนผ่านกลไกตลาด และการสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าชุมชนบางประเภท

โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่มาจากสวนโดยตรง เนื่องจากประวัติเป็นพื้นที่ปลูกเครื่องคัมย้าเป็นทำเกษตรร่องสวน การจัดการตลาดดำเนินควบคู่กับการดูแลระบบนิเวศและอนุรักษ์ลำคลอง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญต่อการท่องเที่ยว หากคลองเน่าเสียเสื่อมโทรม ย่อมส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวตลาดน้ำแห่งนี้แน่นอน นอกจากนี้ยังพบว่าการดำเนินงานด้านตลาด ด้านการท่องเที่ยว และด้านอนุรักษ์ทรัพยากรชุมชนได้เปิดรับโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งสะท้อนภาพของการนำเครื่องมือหรือเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาร่วมจัดการพื้นที่ เช่น การอนุรักษ์คลองโดยการสร้างเครื่องตักน้ำเพิ่มออกซิเจนเรือดูดตะกอนเลนเรือเก็บขยะ และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการลำคลองด้วยการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น ใช้เครื่องมือเก็บพื้กิด และวิเคราะห์ปัญหาและเส้นทางน้ำชุมชน เพื่อกำหนดพื้นที่ดำเนินการชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมและตระหนักรู้ถึงบริบทพื้นที่ร่วมกัน ทั้งหมดนี้ สะท้อนความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันต่อการพัฒนาชุมชนในภาวะสมดุล ซึ่งจะสามารถสร้างความอยู่ดีมีสุขกับคนในชุมชน และเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต



## References

- Asia Tourism Planning and Poverty Problem Solving Center. (2006). *A guide to sustainable tourism planning*. Bangkok: Thammasat University. (in Thai)
- Chandachot, T. (2015). *Basic Economics*. Retrieved from <http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/0001065/admin/learn.html> (in Thai)
- Charles P. L., & Beegle. (1957). *Rural sociology the strategy of change*. New York: Prentice Hall.
- Chiangkul, W. (1984). *Community and social development*. Chiangmai: Chiangmai University. (in Thai)
- Jittangwattana, B. (2005). *Sustainable tourism*. Bangkok: Tourism Authority of Thailand. (in Thai)
- Kittikeerati, C. (1982). *Community development*. Bangkok: Kunpin Agsornkit. (in Thai)
- Kungkainam, T., et al. (1991). *Community development in practice*. Bangkok: Bopit. (in Thai)
- Polsri, S. (2004). *Theory and principle for community development* (5<sup>th</sup> ed.). Bangkok: Odean Store. (in Thai)
- Srisawat, T. (2009). *The study to develop Lad Mayom floating market*. Master of Liberal Arts Thesis, Silpakorn University. (in Thai)
- Sudsawad, S. (1981). *Ruler sociology*. Bangkok: Thammasat University. (in Thai)
- Suriyawong, K. (2006). *Communications for promoting eco-tourism at Plai-Pong-Pang Thai-Style house*. Master of Communication Arts Thesis, Dhurakij Pundit University. (in Thai)
- Tantichairattanakul, J. (2001). *Service marketing*. Bangkok: Sukhothai Thammatirat University. (in Thai)

